

Oredništvo in upravnništvo.
Kongresni trg štev. 19.
Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne
sprejemajo.
Za odgovor znamka 15 vin.
— Izhaja vsako soboto. —

JUGOSLOVAN

Naročnina:

na leto K 8—
pol leta „ 4—
četrt leta „ 2—

Pesamezna številka 20 v.

— Inzerati po dogovoru. —

Štev. 32.

V Ljubljani, v soboto 15. junija.

Leto 1918.

Za kulturno povzdigo naše Jugoslavije.

J. K. — Da, svobodno Jugoslavijo hočemo imeti, in da jo bomo imeli, o tem smo gotovi. Ko bomo zaenkrat imeli svojo hišo, v kateri bomo mi gospodarili, bo pa treba misliti na to, kako si bomo hišo uredili, da bo bivanje v njej ugodno.

Tudi o tem je „Jugoslovan“ že mnogo pisal. Premeril je našo prihodnjo državo od Mure do Kotora, od Matajurja do Drine. Pretipal ji je že tudi kosti, preiskal srce in obisti: jeli ima zadostne pogoje življenja, da bo mogla stati na lastnih nogah. Premeril je višino naših gora in globino naših voda, pogledal je v osrčje Adrije in opisal puščobo Krasa. Našel nam je, koliko imamo prirodnih zakladov: koliko premoremo lesa, koliko bomo pridelali pšenice in kaj hrani naša zemlja skritega bogastva pod svojo skorjo. Preiskal je celo njeno podnebje in ozračje, nje toploto in mrzlo, sušo in moč. In po vsem tem je prišel do samoočelne umevnega zaključka, da se bo na tej zemlji dalo živeti in dobro živeti.

Vprašanje pa ni samo, kako se bo živelo, marveč tudi, kdo bo živel, oziroma kakšni bodo tisti, ki bodo živeli v tej srečni deželi. Polje, vinograd, gora, morje, ruda, kupčija, pšenica in premog — vse lepo in potrebno. Naše gore in naše vode, naše ravnine in naša brda in še marsikaj lepega je kras in veselje naše domovine. A prvo je — človek. Največji kras in ponos domovine so dobri ljudje.

Zato se — če hočemo svoji domovini dobro — tudi tega vprašanja ne smemo ogniti: o kakovosti našega človeškega materiala.

Surov material, „surovine“ — ki igrajo tako veliko vlogo v gospodarstvu vsake države — se morajo obdelati. Pri človeškem materialu stori to kultura.

Kultura pa je trojna: materialna (vnanja), intelektualna (umstvena) in moralna (srčna).

Tudi o materialni in intelektualni kulturi je „Jugoslovan“ že govoril. Manj pa o moralni — če izvzamemo izborni podlistek „Invalid“, kjer smo videli tega siromaka sedečega sredi ceste v blatu in snegu, ne da bi mu bil kdo izmed mnogih mimoidočih le samo roko podal, da ga dvigne. . . . Pa menda naš Peter Klemen ni hotel povedati, da bo tako tudi v naši Jugoslaviji. . . .

Moraliziranja — tega mnogi nimajo radi. A je včasih potrebno. Človeka ne dela človeka niti njegova obleka, niti njegova hoja in kretnja (vnanja kultura), da, celo to ne, kaj ima v glavi (umstvena kultura), marveč to, kar hrani v prsih, v svoji notranjosti, v svojem značaju. Po tem se meri človek, koliko je človek.

Dobre ljudi, kakršnih si želimo imeti v naši bodoči Jugoslaviji, tvorijo torej dobre ljudi, lepe šege, plemenita čustva, blaga volja, častne kreposti.

Tudi na to torej moramo paziti, ko si bomo urejali našo hišo, da se bo v njej prijetno živelo! Ostati ne smemo samo pri zemeljski skorji, marveč prodirati tudi v globino src, in tam delati dobro podlago za srečno bodočnost. Umska, in še bolj srčna vzgoja našega jugoslovanskega naroda — to je ena naših glavnih nalog.

Značajan sam še v ljudstvu značaj oživljaj, utrjuj, krepcaj! Na to mi prvo skrb obračaj, to naša je naloga zdaj!

Skrbeti moramo torej, da v naši bodoči državi invalide ne bodo sedeli in čepeli sredi ceste v snegu in nesnagi, ne da bi jih kdo pogledal! Dobrodelnost mora biti ena najboljših cvetk jugoslovanskih poljan.

Skrbeti pa moramo tudi, da na srečno bodočnost našega naroda ne bomo po starem običaju „kupčigvali“ in jih praznili, meneč da smo s tem dolžnost do svoje domovine že „v polni meri“ izpolnili. Zdi se pa, da se hoče ta „častiljiva“ navada med nami zopet udomaćiti. Mislili smo, da je to že premagano stališče, a se zadnje čase zopet povrača nazaj. Ali misli kdo res z obrabljenimi zdravci našo domovino osrečiti?

Treznost je predpogoj blagostanja v naši Jugoslaviji. Niti polje, niti gozd, niti morje, niti rudokopi nam ne prinesejo blagostanja, ako ne bo poleg vseh teh naravnih dobrin obdarjena naša zemlja s treznim narodom. Vsi pravi prijatelji Jugoslavije morajo biti torej tudi prijatelji treznosti, — pa ne samo platonični, ampak praktični! Tudi to je ena glavnih naših nalog: vzgojiti trezn, varčen, dostojen, olikan narod.

V srca ljubljanih rojakov
saj seme plemenitih rož,
da bomo narod poštenjakov,
da bomo narod vrlih mož!

Ali bo mar pijanosti vdano ljudstvo „narod poštenjakov in vrlih mož“? Žal, da med našim jugoslovanskim narodom alkohol igra še veliko ulogo. Z alkoholom pa je združena navadna surovost, podivjanost, prepir in še kaj hujšega. Vse te in take moramo iz našega naroda trebiti, ako smo res pravi domorodci. Alkohol ubija v narodu vsak višji pokret. Pijači vdano ljudstvo nima veselja do knjige, zato ni dovzetno za izobrazbo, niti za kaj drugega plemenitega. Treznost je predpogoj in podlaga materialne, intelektualne in moralne kulture. Alkohol duši, mori ali vsaj vira vse. Ni sicer nič slabše v tem oziru pri nas kakor je pri drugih narodih, zaradi tega vendar ni dobro. Če smo res odkritostni prijatelji naše domovine in našega naroda, potem si nikar ne prikrivajmo ljudskih napak in jih ne tajimo; kajti s tem jih ne spremenimo v srečo. Le naravnost v oči jim pogledajmo in jih na piko vzemimo, da jih odpravimo! To je sicer manj poetično delo kakor ob kozarcu vina navduševati se za domovino, a zato nič manj domoljubno. Pravi domoljubi so kakor pri drugih narodih tako i pri jugoslovanih trezniki in zdržniki, in pospeševalci obojega.

Dr. Lenard je nedavno v „Slovenca“ poročal, o čemer se je na svoje oči prepričal, kaka treznost vlada v Beogradu. Da, med Srbi i izven naše monarhije i v monarhiji, to je v Bosni, je močno protialkoholno gibanje. Na nekem protialkoholnem shodu v Zagrebu, na katerem smo bili zastopani tudi Slovenci, je bilo navzočih cela četa srbskih sokolov. Kje je pri nas kaj takega? V tem si Slovenci in Hrvatje Srbe lahko vzamemo za zgled. In če se združimo z njimi v okviru monarhije v državno celoto, naj se to gibanje raztegne na ves naš v novi državi združen narod!

Da, treznost mora biti temelj gmotnemu in pravnemu blagostanju v naši bodoči državi. Zato morajo biti vsi resnični in resni prijatelji Jugoslavije prijatelji in pospeševalci treznostnega gibanja. Naša toliko zaželjena Jugoslavija ne sme biti domovina alkoholizma, ne dežela pijanstva ampak treznosti, da bomo narod poštenjakov, da bomo narod vrlih mož!

Tridesetletna vojska

Š. — Pred tristo leti je bilo ravnotako vse narobe kakor je sedaj. Človek ni vedel, ali se bo drugi dan zbudil kot nemški ali francoski ali švedski ali kak drug državljani. Sedaj tudi tega marsikdo ne ve, pogledajmo le na razburkane valove na vzhodu. Kdo more danes priseči, kakšna bo usoda Estoncev ali Fincev ali Srbov, kljub vsem mirovnim ukrepom in tolikim podpisom na potrpežljivem papirju. Zanimivo je to, da je šlo tudi pred tristo leti za usodo narodov ob robu osrednje Evrope, šlo je zato, ali bo središče Evrope izšlo iz boja oslabiljeno ali ojačeno in ali bo potem ono odločevala usodo roba ali ne. Že se je zdelo, da bo središče zmoglo, pa je strune preveč napelo, utrčale so se in mu prinesle pogin in popolno onemoglost.

Bolj ko se vglabljam v razmišljanje prejšnjih časov, večja vstaja pred nami podobnost med takrat in sedaj. Pa saj tudi ni mogoče drugače in bo tudi zmiraj tako, dokler bodo ljudje zmiraj taki, z istimi lastnostmi, z istimi vrlinami in istimi strastmi.

Kako si navadno dogodke v preteklosti napačno predstavljamo! Pa je vse enoinisto, ker je človek

eninisti. In ker bo vedno tak ostal in ni po dosedanjih dogodkih nobenega upanja, da bi se poboljšal, bo tudi nadaljna zgodovina taka kot je bila dosedaj, krvava, pisana s črnim strasti, pohlepa, grdobije, nevoščljivosti in kar je drugih takih prijetnosti več. Edino, kar se izpreminja, je zunanja oblika imen, bistvo je pa isto. Hanibal je umrl, pa se je spet rodil, in mu je bilo ime Cezar, ta je umrl in je prišel na svet kot Cromwell, ta pa kot Napoleon. Ko je Solon zatisnil oči, so mislili, da ne bo nobenega takega več, pa sta prišla Licinij Stolon in Sekstij Lateran, umrla sta in se spet porodila kot brata Graba, v nekoliko ostrejši obliki sicer. Ali so boljševiki samo na Ruskem, ali jih ne mrgoli povsod na milijone in milijone? Kaj pa so bili Katilina in tovariši, kaj taboiti, kaj Jakobinci? Samo predniki boljševikov. Stari Hamurabi je dal dvatisoč let pred Kristom oriento vedno veljavne postavbe, ki so bile nalašč zanj, izgubile so se in našli so jih šele pred par leti. Pa če bi jih tudi ne bili, saj so jih obnovili drugi Hamurabiji, malo pozneje, predvsem Mojzes in Mohamed. In tako gre naprej in naprej, vedno isti pojavi, samo druga imena.

Tudi naša sedanja vojska je samo nadaljevanje prejšnjih, namen je isti: zatirajmo slabše, odrimo jih, obogatimo se na njih stroške in živimo od žuljev njihovih rok. To smo mi, ljudje!

Ker obhajamo te dni spomin na začetek tridesetletne razstave človeške kulture, pogledajmo malo na vzroke tistega klanja, na strasti, ki so človeštvo razkrajale, pa bomo videli, da imamo čisto prav obnoviti spomin na one čase.

V srednjem veku je središče Evrope menjavalo vladarje, ni bilo nobene stalne politike. Stalen je bil vsaj v začetku kvečjemu samo boj med cesarjem in papežem, ki je pa centrum samo oslabil. Cesar je mislil, da je prvi na svetu, papež pa tudi. — (Mimogrede omenjeno, na naši zemlji biti prvi, to je nekaj velikanskega! Če bi bil mesec trikrat tako daleč od zemlje kakor je sedaj, bi lahko oba skupaj z dvakratno oddaljenostjo postavili v solnce notri in popolno nemoteno bi se lahko podila semintja in nikdar ne bi prišla do roba sonca. Tako majhni smo! In enoinpetdesetstisoč del zemlje je naša Kranjska! Kakšna čustva ponosa in zavesti morajo prevečati te ljudi, ki odločujejo v tako velikem delu vesoljstva! Ha, ha, ha!)

Torej centrum Evrope je pešal, cesar je imel vedno manj moči, knezi so dvigali glave in ga niso poslušali več, stanovi so se mu upirali in dajati je moral iz rok eno pravico za drugo. Obrobne evropske države so bile pa čisto drugačne; iz vzrokov, ki jih tukaj ne moremo navajati, je moč vladarja in moč držav samih vedno bolj rastla, stanovi niso imeli dosti besede in moči.

Ker so hoteli biti pri nas stanovi vendarle preveč in se cesar ni smel udati, če je hotel ostati še cesar, je počilo. Tisti skok skozi okno na kraljevih Hradčanih v Pragi 23. maja 1618 je bil prvi strel grmenja, ki je trajalo trideset let. Stanovi niso hoteli nazaj — saj so zanašali zato povzročili ono potovanje v grajski jarek —, cesar ni mogel. Zbrali so vsak svojo armado in začelo se je. Da bi pa lepše izgledalo, so skrili strasti pohlepa in požrečnosti za plaščem verskega boja, češ borimo se za verske ideale. In marsikak naivnež še danes misli, da je bila tridesetletna vojska, boj med katoliki in protestanti. Saj so bili Francozje kot katoliki vedno proti nam, ki smo tudi zastopali katoličanstvo! Najbolj britten v tem boju je bil Wallenstein za časa prvega generalata — Drugi generalat mu je vsled prevelikih dodeljenih pravic odvzel pravo merilo za presojanje resničnosti in možnosti — Hotel je cesarja dvigniti zopet visoko nad druge, hotel je obnoviti Hanso, s tem dajati državi oziroma cesarju trgovino in s to politično moč; hotel je na Nemškem mir med verskima strujama, ker le edina Nemčija lahko nekaj napravi; zato tudi ni hotel prestrogih odredb proti protestantom. Pa so prišli Španci in bavarski Maksi-

milijan in so rekli cesarju, da je vera v nevarnosti — v resnici je bil le Maksimilijanov žep v nevarnosti —, cesar se jim je vdal in je nekaj podpisal, mi bi rekli: svojo lastno sodbo, stanovi so zmagali. Wallenstein je seveda šel.

Kaj pa danes? Ali niso razni Černini in nemški konservativci samo obnovljeni Maksimilijani, brez prizanesljivosti, brez ljubezni? Ali se ni opravičeno bati, da bodo ravnotako škodovali, kakor je Maksimilijan s svojim prenapetim samoljubljem?

Kakšno napako je cesar napravil, se je takoj videlo.

Zmagoviti Švedi pa niso prišli reševati kulture ali pa svojih zatiranih protestantskih bratov, kakor je v krasno donečih frazah oznanjal njihov kralj Gustav Adolf, zastopnik švedskega žepa. Videl je, da se bo dalo pri notranji razdrapanosti Nemčije kaj vloviti, pazljivo je zasledoval boj med cesarjem in stanovi, že je mislil, da ne bo nič, ko je hotel Wallenstein ustvariti močno cesarstvo, pa so Švedom prišli na pomoč Španci in Maksimilijan — in Gustav Adolf je prišel. Mi se pa učimo, da so bili Španci največji nasprotniki Švedov. Kako se motimo!

Na Francoskem je vpustil Richelieu v onih dneh absolutizem, notranje močna Francija se je začela ozirati naokoli, hotela se je razmahniti, kakor sedaj pravimo. In kakor nalašč je cesar odpustil Wallensteinu, zanetil nadaljne domače boje in poklical tudi Francoze na bojno torišče. Švedi namreč niso bili še dosti.

Za Richelieua je bila pa stvar že malo bolj kočljiva kakor za Švede, v svoji notranščini ni mogel iztakniti nobenega usmiljenega protestantskega srca kakor ga je Gustav, moral je že malo bolj naravnost povedati, da gre samo za rop, da je Nemčija ravno dosti oslabiljena, da ji odrežejo najboljše ude in izžgejo mozeg.

Tako je šlo naprej, strasti so divjale, človek se je kazal v čimdalje ostudnejši obliki. Vojska je postala samasebi namen, se je samaissebe redila in je samosebe poveličevala. Do pičice tako kakor danes. In ko je bila Srednja Evropa tako izmognjena in izčrpana, da ni bilo dobili iz nje niti kaplje krvi več, tedaj so se vsedli k mizi, tisti gospodje, ki jim pravimo diplomati in ki so poleg kapitalizma prinesli največ gorja na svet. Štiri leta so barantali za prostost telesa in duše, barantali so za kose zemlje in dušo ljudi, vse obenem. In kako lepo so se pogodili! Tole je pripravno za Švede, torej naj vzamejo, tole bi radi imeli Francozje, pa naj imajo. Kar si nakradel do 1. januarja 1624 — tako so rekli protestantom —, to lahko obdržiš, drugo pa le daj nazaj! In tako naprej. Konec oktobra leta 1648 so listino podpisali, znana je ta pogodba kot vestfalski mir. Prinesel je Evropi res mir, a samo začasen. Pošast v človeku je šla malo spat, da si je nabrala novih moči. Ni trajalo par desetletij in že je bila spet pokoncu, sedaj v telesu Ludovika XIV. Pa je šla zopet spat in je nanovo vstala. Najostudnejša takrat, ko so Poljsko delili; saj so nekteri sami rekli: „Udeležujemo se delitve samo za to, da drugi ne bodo vsega pobrali. Kaj bo pa za nas ostalo!“

Šele 19. stoletje je vsaj deloma, vsaj v teoriji, stvar videlo tudi z drugimi očmi. Kristusov nauk o prostosti so izpremenili v nauk o samoodločbi narodov, Napoleon III. ga je pa razglašal. — Sam zase seveda ne, priklopil je Franciji italijansko Nizo in Savojsko —. Nagibi k izbruhu sedanje vojske so isti kakor so bili zmiraj preje in kakor smo jih tukaj označili; upajmo, da bo izid boljši, da bo človeštvo vendar enkrat vsaj malo izpregledalo in vsaj deloma stopilo na pot pravice, prizanesljivosti in ljubezni.

LISTEK.

FARAON:

„Desno oko je pol slepo . . .“ — „Z levim se priučim —!“

„O gospod, ne levce ne desnice nimam, revež sem . . .“ — „Ali ne ješ z ustmi? Z ustmi je!“

„Z ustmi ne morem služiti, o gospod. Deco imamo.“ — „Hm!“

„Kam gledaš, da ne poslušam?“ — „Na deco mislim . . .“

„Na deco misli v teh dneh? Kdo sme misliti na deco? Marš!“

Danes se ne zgodi ničesar, da ne bi izvedel svet. Najmanjši škandalček do izdajice je znan vsem, volja enega in volja vseh je razodeta. Dokler smo bili molčci, smo bili majhni, dokler se ob slednjem našem vzdihu ni zganila cela zemlja, smo bili neznatni. Mene ni nič strah. V ponižanju čakam smeje trenutka.

Kadar se vozim čez Spodnje Štajersko, se mi smeje srce. Kadar se vozim čez Dolenjsko, Notranjsko in Gorenjsko je moja radost velika. Goriška me spravi v polblaznost po svojem solncu — ne daj misliti na njeno porušenje, o Gospod! Enkrat sem bil na Hrvatskem in vedno mislim nanjo. Moj oče mi je še majhnemu otroku pravil o Slavoniji, Bosni in Dalmaciji, zato so v meni te pokrajine kot rajska pravljica. Pravim vam, najlepša država bo Jugoslavija — če je slep, jo mora ljubiti.

Dolga pot po svetu. Štajerska, Koroška, Galicija, Bukovina, Podolje, Odesa. En sam presledek je bil vmes — vse drugo to, kar ljubim najbolj: žitna polja in slovanski jezik.

„Mama, kruha!“ — „Tiho bodi! Kruha ni . . .“
Nekaj trenutkov mir. Nato zopet lakota in želja po kruhu.

„Ata, kruha . . .“ — „Tiho otroci. Na Angleškem stradajo. Črno prst bi jedli. Naučite se brati, boste brali lepe stvari. Tiho! . . . Igrajte se vojaške, otroci moji, ali ni to zabavno?“
Zopet nekaj trenutkov mir . . .

„Desna roka mi ne služi . . .“ — „Levo vadi —!“

Jugoslovani!

Mariborsko mesto ima na poti do Adrije in kot križišče važnih železnic največji pomen za ohranitev štajerskih Slovencev. Skrbeti moramo torej, da naša mladina na tej važni točki ne ide v pogubo, ampak ima priliko se v svojih šolah narodno ohraniti.

Ker so dosedanja poskusi doseči javno šolo vsled nasprotne avtonomne mestne občine ostali brez uspeha, hočemo sami svoje šole najprej v mestu in okolici ustanovljati.

Zato so se zbrali v znamenju narodnega zedinjenja podpisani zastopniki mariborskih Slovencev in sklenili delati z vsemi silami na to, da ustanovijo že letos v Mariboru slovensko šolo.

Ker pa so v današnjih razmerah stroški za taka podjetja nenavadno veliki, se obračajo podpisani na ves jugoslovanski narod z nujno prošnjo, da ji priskočijo posamezniki in korporacije z denarnimi doneski na pomoč ter pomagajo rešiti slovenskemu narodu v najvažnejšem trenutku mladi naraščaj.

Prispevke prevzema mariborska moška podružnica družbe sv. Cirila in Metoda, ki upravlja poseben fond izključno za slovensko šolo v Mariboru.

Kdor daruje 1000 K, je pokrovitelj, kdor daruje 300 K, je ustanovnik, kdor pa 100 K, je dobrotnik slovenske šole v Mariboru.

Imena pokroviteljev se vklešajo v svoječasno šolskem poslopu v posebne spominske plošče, imena ustanovnikov pa se vpišejo v zlato knjigo slovenske šole v Mariboru. Imena vseh podpornikov se objavi v časopisih.

Največje zadoščenje pa bo imel vsak posamezni podpornik v zavesti, da pomaga s svojim darom ohraniti jugoslovanskemu narodu slovensko kri.

Šolski odsek: Dr. Josip Hohnjec, profesor bogoslovja. Anka Leskovicarjeva, odv. soproga. Stanko Marin, uč. profesor. Dr. Rad. Pipuš, odvetnik. Fran Pišek, tajnik. Marija Poljančeva, prof. soproga. Dr. Karel Verstovšek, deželni in državni poslanec. Fran Voglar, gimn. profesor. Franjo Žebot, urednik.

Zdravstvo.

TELESNE VAJE PO BOLEZNI.

Š. — Zakaj naj bi tudi okrevajoči (rekonvalecenti) ne vadili? Seveda po malem in nalahko. Zdravi vadimo, da si zdravje utrdimo; oni, ki ozdravljajo, pa zato, da hitreje ozdravijo. Tok krvi je v bolezni opešal, le leno leze kri po žilah. Če je pa bolezen premagana in je bolnik že boljši, tedaj je njegova naloga, da požene kri hitreje po žilah in da notranjim organom sveže hrane. Kakor omenjeno moramo biti v tem pač zelo previdni in ne smemo nobene vaje niti najmanj pretiravati. Za rekonvalecente je najpripravnější čas za vajo eno uro pred obedom ali pa dve uri po njem. V prvem slučaju ima kri dosti časa, da se pomiri in da želodec za njegovo delo potrebuje moč; v drugem slučaju pa prebavljanje ne trpi s tem, da bi tekla kri s pomnoženo silo v ude telesa, ki jih ravno vadimo. Prebavljanje je tedaj v splošnem že končano in kri lahko nemoteno kroži. Navedemo naj par vaj. Prva vaja. Če ležimo, pljuča ne prejemajo toliko zraka kakor če stojimo, to je splošno znano. Vemo pa tudi da bolnik uporablja samo polovico pljuč, včasih pa celo samo tretjino. Prva naša skrb po bolezni mora biti torej ta, da okrepimo pljuča, ki jih je bolezen oslabil. To napravimo takole: Ležec na hrbtu, brez vsakega napenjanja mišice, potegnemo sapa globoko vase in jo držimo, kolikor časa moremo. Medtem si z nalahno stisnjenimi pestmi prav rahlo tolčemo po prsih, da prerahljamo pljuča, jih napravimo prožna in tako zraku pripravimo lažjo pot po njih.

2. vaja je zelo koristna za želodec in za spodnji del telesa, napravi nam tek, če nam ga je bolezen vzela. Če pa imamo tek, pa pospešuje prebavljanje. Prav udobno beležimo, z iztegnjenimi nogami, sklenemo roke in jih in peljemo iztegnjene počasi za glavo. Potem pa nazaj in se pri tem tudi vsedemo. Izpočetka se dotaknemo samo kolen; ko pa postanemo krepkejši in krepkejši, gremo vedno dalje in pridemo nazadnje do prstov. Lahko se dvignemo tudi brez pomoči rok, držimo jih sklenjene na prsih. Če smo pa še zelo slabi, se moremo vsteti tako, da potegnemo najprvo kolena k sebi, sklenemo roke nad njimi in se potegnemo kvišku. Te kretnje okrepijo prednje in zadnje mišice spodnjega dela telesa; če hočemo okrepiti še stranske mišice, držimo roke iztegnjene naprej in sicer v isti višini kakor so ramena, in krožimo z njimi kolikor mogoče daleč na obe strani, telo se obrne na stran. Ko smo že močnejši, obračamo samo telo brez pomoči rok, ki jih imamo prekrižane na prsih. Če pa ne moremo napraviti vaj z iztegnjenimi rokami, se držimo pri kroženju telesa posteljne roba.

3. vaja. Zopet ležimo na hrbtu in potegnemo kolena tako daleč k sebi, da jih lahko dosežemo z rokami. Spustimo kolena na obe strani na postelj, primemo jih z rokami odspodaj in jih skušamo dvigniti in stisniti skupaj, premagati nam je samo težo kolen, nič drugega. Ko smo polagoma krepkejši, se lahko s kolni malo upiramo in napravimo vajo težjo a tudi izdatnejšo. Ko kolena spuščamo dol, vdihnemo, ko jih stisnemo skupaj, izdihnemo. Ta vaja krepi vse notranje mišice roke, nekoliko prsnih in pa zunanje mišice gornjega dela noge. Če hočemo vaditi še notranje nožne mišice, zunanje ročne in pa mišice ramen, denimo dlan na notranjo stran k sebi potegnutih kolen in jih skušajmo spraviti narazen; kolena se upirajo sedaj na znotraj. Potem noge zopet stisnemo, roke se upirajo. Vdihnemo, kadar gredo noge narazen, sapa izpustimo, kadar jih stisnemo.

4. vaja. Ležimo na hrbtu, dvignemo roke in jih iztegnemo kolikor mogoče naravnost kvišku. To dobro vpliva na ramena in na zunanjo stran prsi.

5. vaja. Roke denemo pod ledja in poskusimo dvigniti iztegnjene noge. Izpočetka jih ne bomo spravili daleč, polagoma gre pa naprej in kmalu bodo tvorile z ležečim telesom pravi kot. To je izvrstna vaja za trebušno mišičje.

6. vaja. Potegnemo noge kolikor mogoče k sebi in se dvignemo nalahko v ledjih. Tako se hrbtne mišičje nekoliko napne. Ko smo krepkejši, lahko napravimo cel most, tvori ga telo, ki je odprto nazadnje samo še na glavo in na nogi; roke imamo prekrižane na prsih. Vadimo vse mišice, od nog gori do vratu.

Višja obrtna šola v Trstu.

Kakor znano, se otvorijo na tržaški državni obrtni šoli vsoprednice s slovenskim učnim jezikom na oddelkih za pomorske strojnike in za mizarje ter na dekliskem oddelku za ročna dela.

Slovenci živo potrebujemo za svojo bodočnost strokovnih šol: potrebujemo v bodočem Trstu svojih ljudi v vseh strokah. Ne sme ostati na navedeni šoli samo pri omenjenih vsoprednicah, marveč otvoriti se morajo slovenske vsoprednice na vseh oddelkih obrtne šole, zlasti pa višja obrtna šola s svojima dvema oddelkoma s stavbnim in mehaničnim oddelkom. Minister za javna dela je sam pripoznal potrebo teh oddelkov in objavil, da ukrene potrebno, tako da lahko računamo z otvoritvijo teh oddelkov že s prihodnjim šolskim letom.

Višja obrtna šola je strokovna srednja šola, ki naj podaja učencem potrebne strokovne znanosti za določene panoge stavbne in mehanične obrti, poleg tega pa tudi splošno kulturno izobrazbo, nujno potrebno za vse one, ki hočejo samostojno voditi večje industrijsko podjetje. Učna doba traja na stavbnem oddelku 9 semestrov (4 in pol leta), na mehaniškem pa 8 semestrov. Stavbni oddelki vzgaja naraščaj za samostojno stavbno obrt in pripravlja strokovno uradništvo za razne panoge stavbarstva. Absolventje te šole se posvečajo torej ali samostojni stavbni obrti, ali pa se nastavlajo kot uradniki v tehniških oddelkih državnih, deželnih, občinskih, železniških ali pa zasebnih uradov. Mehaniški oddelki pa vzgaja tehnično izobražen naraščaj za tovarne, ki izdelujejo stroje, in sicer v prvi vrsti ladijske stroje, ter pripravljajo primerno tudi bodoče predstojnike in vodje mehaniških delavnic manjše in srednje velikosti. Zrelostno spričevalo tega oddelka je tudi dokaz vzposobljenosti za izvrševanje sledečih koncesijoniranih obrti: izdelovanje in popraviljanje strojnih kolov, napeljevanje plina, elektrike in vode. Absolventje te šole izvršujejo torej ali samostojno obrt v omenjenih panogah, ali pa so nastavljeni, kakor predstojniki in ravnatelji v velikih podjetjih za izdelovanje strojev in za obdelovanje kovin, ali pa so tehnični uradniki v javnih službah (državnih mestnih ali železniških, v elektrarnah in plinarah).

Absolventje tega oddelka pa se smejo vpisati tudi v višjo šolo za ladjedelstvo, ki je priključena višji obrtni šoli v Trstu.

Pogoji za sprejem v I. letnik stavbnega ali mehaniškega oddelka so: dopolnjeno štirinasto leto, dovršitev četrtega razreda kake srednje šole (realke, gimnazije, realne gimnazije) ali pa nadaljevalnega (IV.) razreda meščanskih šol, oziroma tudi III. razreda meščanskih šol. V tem slučaju pa s povoljnim uspehom. Razun tega pa se morajo vsi podvržiti sprejemnemu izpitu iz učnega jezika (slovenščine), aritmetike, geometrije in fizike.

Šolnina znaša 14 K na semester za avstrijske državljane, za druge pa 100 kron. Prspevek za učila znaša 2 kroni na semester. Ubogi in vredni učenci avstrijskega državljanstva pa se lahko popolnoma ali deloma oprostitjo plačevanja šolnine; zato pa morajo

pri vpisovanju vložiti primerno opremljeno prošnjo (dokaz avstrijskega državljanstva, ubožno spričevalo, šolska spričevala) na primorsko namestništvo.

S cer pa računajo tudi slovenski učenci lahko na podelitev raznih štipendijev in podpor, ki so ustanovljene za učence državne obrtne šole v Trstu.

Za razvoj našega gospodarskega, kulturnega narodnega življenja potrebujemo nujno absolventov takih šol. Trst ima veliko bodočnost pred seboj, pripravljajmo se na njo. Ne le v gimnazijo, v strokovne šole z našo nadarjeno mladino! Tam si vsi stvari pogoje za lepo življenje.

Že popolno slovensko višjo obrtno šolo imamo v Ljubljani. Ravno v času po vojni bo naša domovina potrebovala obilo strokovno izobraženih obrtnikov in vodilnih mož v raznih podjetjih. Slovenske stariše in fante opozarjamo, da v čim večjem številu začno hoditi v obrtne šole.

Poglavje iz madžarske kulture.

Trst, 12. rožnika 1918.

r. — V času, ko si gotovi ljudje mislijo, da obsega Magyarország že ves svet, ko menijo, da je samo magyarország kaj vredno, vse drugo pa da je „od muh“, je kaj umestno, da si približje ogledamo madžarsko kulturo.

Pa tudi prvine za svojo kulturo so iskali in našli pri nas Slovanih, in ne v zadnji vrsti prav pri Slovencih. V zahvalo za to, nas tako zatirajo, da ne morejo naši bratje — ogrski Slovenci — ne živeti, ne umreti. Od mogočnega plemenit panonskih Slovencev životari danes le ostanek, približno 80 tisoč.

Danes trdimo, da so si Madžari prav izdatno obogatili svoj besedni zaklad na naš račun. V madžarsčini kar mrgoli slovenskih besed, zlasti v poljedelski panogi. Kako tudi ne! Saj so bili naši predniki, ki so prebivali od Blatnega jezera do Benetk, že na drugi kulturni stopinji, t. j. bili so poljedelci, dočim so bili Madžari, s katerimi so prišli v stik naši predniki, še divji pastirski narod. V naslednjem navedemo nekaj madžarskih besed, kakor se rabijo v pismenem jeziku, v oklepaju dodamo izgovorjavo in slednjič dostavimo še prevod.

cseber (čeber) = čeber, villa (vilo) = vile, repa (repo) = repa, kad (kad) = kad, kasza (koso) = kosa, kaszas (kosas) = kosac, széna (seno) = seno, szénakazal (senokozol) = kozolec, gerezd = rez, v sestavih tudi grozd, iga (igo) = igo, jávorja = javor (fa = drevo, les), roz (roz) = rz, rák (rak) = rak, giliszta (gilisto) = glista, gerlice = grlica, borona (borona) = brana, robot = robota, csorda (čorda) = čreda, borotva ali beretva = britva, csép (čep) = cepec, kolbász (kolbas) = klobasa, csersznye (čersnje) = črešnja, szolga (solga) = sluga, szalma (slama) = slama, gereblye = grablje, medve = medved, ruca (ruco) = raca, bolha (bolho) = bolha, macska (mačka) = mačka, kakas (kokoš) = petelin, kalitko (kolitka) = kletka, vidra (vidro) = vidra, csipke (čipke) = čipke, öblit = izplakniti, izprati, szoba (soba) = soba, drága (drago) = drago, dragoceno, deszka (deska) = deska, csuda (čudo) = čudo, csodajel = čudežno delo, csudalom = čudim se, déd-apa = pračče, szerda (serdo) = sredo, csütökök (čiterlek) = četrtek, pentek = petek, szombat (sombot) = sobota, szoknya (soknja) = suknja (ženska), tabor (tobor) = tabor, pára (paro) = para, császár (časar) = cesar, király (kiraj) = kralj, lép = lepilo, lauc = lanec, szolga (solgo) = sluga, kocsi (koči) = kočija, téstza (testo) = testo, vitéz = junak, vihar (vihor) = vihar, szikra (sikro) = iskra, kolács (kolač) = kolač, szilva (silva) = sliva, kulcs = ključ, szerencse (serence) = sreča, bába (baba) = baba, bab ca, német = nemški, német-ember = Nемец (nemški človek), gomb = gumb, vacsora (vočoro) = večerja, vacsorál = večerjati, csizma (čizma) = čevlji, csodák csodája (čad-ak čodaja) = čudo čudežev! pokol = peklo, pekél pogácsa (pogača) = pogača, kukca (kocko) = kocka, hiba = hiba, pár beszéd (parbesed) = dogovor (dvo, besede), kopja (kopjo) = kopje unoka (unoko) = vnuk, vnukinja, ruha = obleka, perlo, vajda (vojdo) = vojvoda, konyha = kuhinja, pálc (palco) = palica, síba, lapat (lopót) = lopata, kocsmá = krcma, krcma, kocsmáros (krcmaroš) = krcmar, puska (puško) = puška, puszta (pusto) = pusto, zapuščeno, kovács (kovač) = kovač, udvar (udvor) = dvor, beszéd = govoriti, beszédhiba = govorna hiba, strázs (stražo) = straža, vecsernye (večernje) = večerni e, szablya (sabljó) = sablja, szemét (semet) = smet, ritka (ritko) = redko, galamb (golomb) = golob, ebéd = obed, szarka (sorko) = sarka, patak

FARAON.

Na Marsu.

Na oni strani Marsa, kjer je bila noč, je slonel velenčeni Trud ob umetnem aparatu, poslušal z poslušalnicami na ušesih, ki so bile zvezane s čudovitim mehanizmom stroja in z ono močjo, ki stoji po svojih tajnih učinkih mnogo nad elektriko ter opozoval časovno mero, mirno in potrpežljivo, ne da bi se zganil.

Potrpežljiva zakonska družina Dobra je bila zaposlena v drobno delo, od katerega se na isti način ni odmaknila ves čas ne. Tudi Trudov globokoučeni tovariš je bil sklonjen nad risarjijo in je računil s številkami marsovega številnega sestava, ter pisal posebna znamenja s silno naglico, ki ga človeški razum in spretnost še nista dosegla.

Cez dolgo se je velenčeni Trud dvignil od aparata. Njegovi gledalni organi so bili napeti od silnega dela. Spustil se je h kratkemu oddihu v prikladen naslonjač, segel z udom, ki mu je služil v oprijemanje po stekleničici v omari, in se poslužil primoka, ki je dal njegovemu telesu v hipu vso fizično moč, ki jo je bila porabila dolgočasna napetost. Zdaj se je razgledal po svojih. Nam bi se zdel miren. Vendar je šel od njegovega duha čuden, elektriki podoben tresljaj na vse strani, da sta postala družina in njegov prijatelj pozorna nanj.

Kaj je? Je vprašal globokoučeni tovariš, z izrazi in glasovi, čisto nepojmljivimi našemu ušesu.

Vedno slabše, je dejal velenčeni Trud. Nato je počakal, kot da v marsovskem jeziku ne more najti izraza za to, kar ima povedati po svojem dolgem opazovanju.

„Odkar smo iznašli velesilo, ki nadkričuje vse dosedanje iznajdbe, s katere pomočjo vidimo zemljo in slišimo zemljane in smo s pomočjo tebe, v velenčeni prijatelj razvozljal že pretežno večino zemeljskih jezikov, mi ne da miru — nesrečen sem, dasi je mirnost prva lastnost našega rodu.“

„Res,“ je povzel globokoučeni. „Čut radosti je bil ob teh iznajdbah v meni resnično velik. Mislim sem, da živijo na svetli in solnčni zemlji istotako svetli in solnčni zemljani. Ali se še spominjaš, s kakim začudenjem si opazil jarke po nekaterih delih in si jih hotel enačiti z našimi jarki, ki so nam živa življenska potreba?“

„Vem,“ je dejal Trud. „To je bila zmota. Oni jarki so jarki smrti. Vse sem videl in slišal. Jarki so se poglabili in razširili. Ponekod jih je polna plan. Cevi bruhaajo plamen in dim; ona priprava, ki smo jo imeli sprva za dozdevne ptice, nosijo pogubo še vedno. Katera snov je v njih, nisem mogel niti danes dognati, dasi sem iskal zvezde z vsemi točkami.“

„Dasi smo bolj napredni, moramo vseeno obćudovati zemljane. Mnogo reči so nam dali.“

„To so bitja res obćudovanja vredna in žal mi je silno, da z vsemi aparati in iznajdbami, ki jih imamo, nismo mogli stopiti v stik z njimi. Njih tvorila sila je velika. Četudi se vrši vse mrzlično, manj globoko kot naše, je vendar to, kar so naredili, vredno prijaznih čestitk njih duhu in iznajdljivosti.“

„In vendar so to grozni ljudje, ti zemljani,“ je vtaknila vmes Trudova družica, ki ni umaknila pogleda od svojega dela, ki ga je vršila s strojem, tekočim po zakonu najzamatnejšega mehanizma, s pomočjo one nove skrivnostne sile, ki je človeštvu še neznan.

„Da,“ je dejal v svojem marsovem jeziku Trud in vzela v roko mal aparat, s katerim je krepil svoje živce, srebajoč že pred dolgim iznajdeno tekočino v slast in zdravje vsem marsovim prebivalcem. „Govorimo,“ je dejal, „samo s stališča znanstva in iznajdljivosti, talentov, ki tiče v njih. O tem, da so vso moč svojega iznajdljivega in proizvajalnega duha obrnili samo sebi v pogubo, nismo govorili; to povdarjamo sedaj. Mi, prebivalci Marsa smo napeli vse svoje sile mnogo bolj kot zemljani, vse smo v našo lastno povzdigo. Zakaj? Zato, ker nas bi sicer razmere zadušile. Naše vodeno in nesolnčno podnebje bi bila naša smrt, dasi nas je že rojstvo prilagodilo v to. Zemljan je obćudoval, kot sem zadnjič ujel na aparatu predavanje enega njih učenjakov, samo naše jarke. Čudili bi se, če bi videli one, reči, o katerih se človeku niti sanja ne, samo da smo zmagali boj s prirodo, da smo poskrbeli za naše naslednike in se zagotovili v vsem. Včasih smo delali vztrajneje za svoj obstanek kot dela danes zemljan na polju izuma za svoj pogin. Danes sem bil zvezan z govorom, ki ga je govoril nekdo na onem malem kontinentu, ki je po mojem skromnem mnenju silno moralno pokvarjen.“

„Kaj si slišal?“ se je oglasil globoko učeni tovariš, nestrpen v radovednosti.

„Pojmovno nistem mogel razumeti vsega. V glavnem je ono čustvo, ki jih goni v dejanja — pozabil sem, kako ga imenujejo, mi nimamo besede za ta neznosni pogin, — le še hušje, še bolj razgreto. Narava je obdarila zemljana in ga z izjemo par krogov polenarila. Le ono čustvo ga je zganilo, da povdarja in misli, konstruira in sestavlja z vso silo duha in telesa. Če preje ni iskal zdravih vžikov, ki jih je ljubil, je znašel vse, kar ga zdaj direktno ugonablja in to ni dovolj ... V njih domovih je

kuga in glad, prej je bilo zdravje in obilnost. Življenje jim ni naložilo trpljenja in večnega dela za obstanek kot nam, zato so si ga naložili sami. Ko bi zemljan žrtvoval toliko za svoj dobro, bi bila zemlja raj. Iskali bi poti tja doli še mi ...“

„Jaz že ne na zemljo ...“ je dejala družica.

„Tudi jaz ne,“ je dejal Trud in odložil aparat.

Jutri bom predaval velenčnim tovarišem.“

„Zanimivo“ je dejal tovariš. „O vzkrokih smo govorili nešteto krat. To in ono se je rešilo. Še danes ne vem pravega vzroka. Ti si velenčeni zemljolog: ali si prišel do tehtnih zaključkov?“

„Sem; mislim. Naš boj za obstanek, dejstvo, da moramo biti opora slednji trenutek, ohraniti slednjo mrvico, da živimo in naš poseben, v tem boju vzgojeni, resni značaj, nas ne more pripeljati k temu, četudi smo zelo različni med seboj tudi na našem planetu. Naše družabne razmere so popolnoma drugačne, ker ne tvorimo ne narodnih in ne državnih skupin, ali vsaj te niso ostro začrtane, tako da ne vemo, če se vleče meja krog slednjega bitja, krog skupine milijona ali krog člega planeta, tako smo združeni in „svobodni“. To zadnjo besedo smo dobili tam doli in rabim jo v njih jeziku. Ti velenčeni tovariš si enak delavcu v kanalu in on je enak voditelju uprave. Bitje od juga poljubi bitje od severa, ko se srečata na naši čudoviti poti v zraku ...“

Trud se je zagovoril in skoraj ni občutil s svojim sluhom, da ga nekdo kliče k aparatu.

„Zdi se, to sem povzel in opazovanja danes, da bo drugače. Vrnevanje in gibanje je v besedah in dejanjih ...“ Dvignil se je, stopil k aparatu in pritrdil slušalnike ...

(potok) — potok, peščenje (pečenje) — pečenje, seno, utca — ulica, tabla (tablo) — tabla, szán — sani (plur. tant.) klobas (klobos) — klobasa, kosár (košar) — košara, mészáros (mesáros) — mesar, krumpli — krompir, kássa (kaša) — kaša, szita (sito) — sito, szomséd (somsed) — sosed.

Naj zadostuje! Dovolj, da vsakdo vidi, kako se nam imajo Madžari zahvaliti za lep del svoje kulture.

Umiramo . . . !

J. — Tako maloštevilni narod, kakor je ravno naš, bi moral vsako leto natanko vedeti, ali je v prejšnjem letu položil več svojih ljudi v zibelko ali pa v mrlvaško rakev; prav tako bi moral s paznim očesom gledati na svoje zdravstveno stanje in storiti vse, da izruje iz svojega življenja vse nezdrave kalice in ustvari potrebne organizacije in zavode, ki naj skrbijo za njegovo zdravje. Toda pred vojno smo se prav malo ali nič brigali za zdravstveno stanje našega naroda. Naš navadni človek kliče zdravnika, kadar je že skrajna sila, prav tako se naša inteligenca ni znanstveno, naša politika pa praktično ni pečala z zdravjem celega naroda v toliki meri, da bi zabranila marsikakvo stvar, ki danes občutno škodi zdravju našega ljudstva. Saj nismo imeli skoro nič pripravnih knjig, ki bi ljudstvu dajale poduka, nismo imeli organizacije, ki bi smoteno skrbelo za zdravje celega naroda, nismo imeli knjig, ki bi politika, narodnega gospodarja in druge javne delavce opozarjale na razna vprašanja, ki so vsa v zvezi z zdravjem in tako s političnim in gospodarskim življenjem ali umiranjem.

Svetovna vojska nam je vzela na tisoče in tisoče mož in fantov, nič manjšemu številu je prinesla kal raznih bolezni in pohabljenost, po naših domovih se ni zibalo toliko kakor poprejšnja leta, pač pa sta se vanje naselili smrt in bolezen. To veliko umiranje našega naroda ni moglo ostati več stvar, za katero bi smeli biti slepi. V času, ko smo stopili pred svet z zahtevno po lastni svobodni državi, je moralo stopiti pred nas vprašanje: Koliko vas je? — Ali imate vsako leto več otrok ali mrlincev? In kar vas živi, ali ste zdravi ali bolni?

Ta vprašanja si moramo postaviti z vso resnobo. Od točnega znanja zdravstvenih razmer je odvisno, ali se bomo s pravimi sredstvi lotili velike naloge: ozdravljenja našega ljudstva, da bo v svobodni domovini krepko in zdravo in srečno živelo. Ta vprašanja ne brigajo samo zdravniki, ampak v nič manjši meri vse socialne delavce, duhovnike in učitelja-vzgojitelja, politika, narodnega gospodarja, častnika, vse, prav vse in celo ljudstvo.

Zdi se, da se nam vendar odpirajo oči. „Novi založbi“ je primarji dr. Breclj napisal izvrstno poljudno knjižico „Jetiki-boji!“ in ta knjižica ne bi smela manjkati v nobeni slovenski hiši. „Tiskovna zadruga“ pa je izdala prav te dni dr. Alojzija Zalokarja spis „O ljudskem zdravju“. Glavni namen te brošure je po pisateljevih besedah vzbuditi zanimanje za nekatera najvažnejša vprašanja socialnega zdravstva, ki bodo zahtevala takojšnje rešitve. Ta namen bo pisatelj s svojo knjigo tudi dosegel, kajti pisana je tako, da jo bereš, bereš in zopet bereš in razmišljaš. Ni čudal! Pisatelj nam govori o najdražjem kapitalu našega naroda, o njegovem človeku in njegovem zdravju; problemi, ki jih jasno stavi pred naše oči, so usodni za vse naše življenje, z resno besedo spominja vse javne delavce in celo ljudstvo, kako velikansko odgovornost nosimo vsi za bodočnost svoje domovine, s toplo ljubeznijo kliče, da je skrajni čas, da se z lastno silo lotimo organiziranega zdravljenja našega ljudstva. Pisatelj je izjavil, da je vredna, da glavne stvari omenimo tudi v našem tedniku.

„Skoro tretjino sedanjega našega števila je v petdesetih letih vzela tujina“. Posledica izseljevanja in potujevanja, katero je oboje prinesla beda in politična odvisnost. L. 1851 smo tvorili še 6-10% vsega avstrijskega prebivalstva, l. 1900 samo 4,65%, l. 1910 % se je naš odstotek zopet znižal na 4,48%. Nismo pa napredovali vsled počasnejšega naravnega razmnoževanja, ampak vsled izseljevanja in potujevanja. Naj gre tako naprej in čez dobrih sto let se bo med 100 Avstrijci našel — 1 Slovenec.

Zdeli smo s samoočrambo na gospodarskem in šolskem polju, nismo pa preiskavali, kakšen vpliv imata za napredovanje naroda naravna fizična sila in narodno zdravje. Med nami je bilo razširjeno mnenje, da smo telesno zdrav, krepak in plodovit narod. Toda dejansko je plodovitost znatno manjša nego pri ostalih Slovanih in komaj nekaj večja od plodovitosti Nemcev. Zato je optimistično naziranje o krepki življenjski sili slovenskega naroda potrebno kritične revizije. Kakšna je življenjska sila našega naroda? Narod se neprestano preraja in prenavlja, poedinci se rodijo, poedinci umirajo. Razlika med plodovitostjo in umrljivostjo, to je razlika med številom porodov in številom smrtnih slučajev, kaže, kako narod napreduje ali nazaduje z ozirom na število svojih članov. Naravni prirastek imenujemo število, ki nam pove, koliko ljudi se je več rodilo nego jih je umrlo. Pri slovenskem narodu, ki je maloštevilni, je naravni prirastek ogromnega pomena, ker le v resnici velik naravni prirastek more nadomestiti naše izgube vsled izseljevanja in potujevanja. Kakšna pa je kakovost našega potomstva, kakšna je naša notranja vrednost? Nekoliko nam o tem povedo vojaški nabori in šolski zdravniki, toda vse premalo je celo ljudstvo preiskano. Mnogo bo še dela, predno bo mogoče presoditi, kakšno je pravzaprav naše narodno zdravje, kakšna je našega naroda življenjska sila.

Kakšna je naša plodovitost? Narodna plodovitost je zelo zamotan pojav, ki se da razložiti le, če poznamo narodno blagostanje ali uboštv, njegovo višjo ali nižjo kulturo, njegove pravne nazore in zdravstvene razmere. V letu 1911 se je v Avstriji rodilo na 1000 prebivalcev 32-18 otrok, v slovenski Kranjski 33-48, tedaj nekoliko čez državno poprečje.

Drugačen pa je položaj v sosednjih, narodno mešanih deželah. Nimamo sicer statistike, ki bi ločila porode po narodnosti, po pisateljevem mnenju to tudi ni take važnosti, ker so v manjših pokrajinah za višino plodovitosti odločilnejši zunanji krajevni vplivi, n. pr. mestna ali kmetska okolica, industrija, oboje bolj vpliva na plodovitost kakor narodnost. Na Koroškem se je v času od 1908 do 1912 rodilo povprečno 31-6% otrok, v velikovškem okraju gavarstvu, ki je slovensko, pa samo 28-4, tedaj razmeroma manj nego v celi deželi. Ugotovitev tega žalostnega dejstva zahteva natanke preiskave in primernih protidrebd.

Na Štajerskem znaša število porodov 29-0%, v slovenskih političnih krajih, če izvajamo mešana mesta Celje, Maribor, Ptuj, pa 31-1%; toda ta mesta spadajo organsko k deželi in tako računano je število neugodno za Slovence, znaša le 22-7%. Slovenski del je manj plodovit nego nemški. Goriška nudi prav lepo število 36-7%, vendar je v italijanskih okrajih več otrok. Pisatelj ugotavlja, da je sorazmerno število porodov v slovenskih pokrajinah v splošnem zadovoljivo, lahko pa bi bilo še večje, če bi bila razmnoževalna sila bolj izrabljena. Premalo zakonov, zato premalo otrok! Leta 1910 je bilo na Kranjskem od 1000 ljudi obojega spola, sposobnih za zakon, samo 474 omoženih, oziroma oženjenih, na Češkem pa 540, pri nas samskih 434, na Češkem pa 368. Neugodne gospodarske razmere ne dovoljujejo večjega števila zakonov, so pa tudi krive, da imamo najmanjše število za razmnoževanje godnih ljudi, kajti največ članov ima naš narod v dobi od 0-20 let in pa od 50 naprej, najmanjše pa je število od 20 do 50 let, v največjejši dobi za razmnoževanje. Od 1000 Slovencev imamo v dobi 24-50 leta 302, Nemci pa 356 ljudi. Tedaj največ starcev in otrok, najmanj zakonov. Najboljše ljudi nam jemlje tujina. Pisatelj povdarja, da je vprašanje večje plodovitosti v prvi vrsti narodnogospodarsko vprašanje, zavezati moramo izseljevanje, izboljšati gospodarsko stanje in več bo zakonov in več bo otrok.

Nič manj važno ni poglavje o umrljivosti, ki je v l. 1908-1912 znašala za celo državo 21-8%, za Kranjsko pa 23-7, za Koroško 22-7, za Štajersko 22-1, za Goriško 22-7, za Istro 22-5, za Trst 23-4%. Pisatelj daje nasvete za nadaljno preiskavanje po posameznih okrajih in mestih, toda za vse slovensko ozemlje ugotovi: preveč mrlincev!

Izmed bolezni je med nami zelo razširjena jetika, posebno na Kranjskem. Ta žalostna ugotovitev nas sila, da na široko in globoko zasujemo obrambni boj proti jetiki. Nadalje je v posebnem poglavju naš naravni prirastek.

Naravni prirastek je razlika med številom porodov in številom smrtnih slučajev. Za narodno gibanje pa je posebno važen resnični prirastek, to je število katero dobimo, če primerjamo število ljudi v začetku leta s številom koncem leta. Resnični prirastek kaže poleg rojstev in smrti tudi spremembe vsled izseljevanja in priseljevanja. Pri nas je razlika vsled političnih in gospodarskih razmer med obema ogromna. Za celo državo je l. 1910 znašal naravni prirastek 11-3%, le nekateri slovenski kraji imajo višjega, Kranjska pa samo 9-8%, zelo nizek je v velikovškem okraju 6-5%. Naš naravni prirastek je premajhen, toda obupni pa ni. Izpremenimo gospodarske in politične razmere in bolje bo!

Izseljevanje pa nam jemlje še uspehe naravnega prirastka, tako da se je na Kranjskem v l. 1900-1910 pomnožilo število le za 15675, tedaj letno samo za 3-51. Pisatelj pravi:

„Še slabše so tozadevne razmere v obmejnih pokrajinah. Tam je poleg izseljevanja potujevanje tista sila, ki grabi in krađe, kar je rodila slovenska žena. Število Slovencev na Koroškem je padlo od l. 1890 do l. 1900 za 10-43%, če ravno bi se bilo moralo povzdigniti, vpoštevajoč tudi izseljevanje, za najmanj 3-5%. Na Štajerskem se je vzdignilo število Slovencev od l. 1900 do l. 1910 od 407.531 na 409.684, čeravno bi se bilo moralo vzdigniti vsaj za 6-46%, za toliko, kolikor je znašal faktični prirastek cele Štajerske.“

Od l. 1900 do l. 1910 se je pomnožilo število Slovencev za 5-04%, čeravno je bil naravni prirastek poprečno še enkrat tako velik.

V ogromni razliki med naravnim in resničnim prirastkom se izraža vsa naša mizerija, naša gospodarska in politična odvisnost, naše tlačanstvo in robstvo. Otroke, ki so jih rodile slovenske matere, moramo dajati kot tribut ne samo našim najbližjim sosedom, temveč celemu svetu. Nekdaj so prodajali otroke podjarmljenih narodov za sužnje, v sedanjih moderni dobi mora slaboten, maloštevilni narod plačevati krvni davek v drugačni obliki, a ne manj krivični obliki.

Ko pridejo časi, da bo sad naroda služil svojemu narodu, bo treba gledati, da se naravni prirastek zviša, da se da svobodno vsem s daj tlačnim in vezanim narodnim silam. Če mnogomilijonski Nemci s strahom in skrbjo preračunavajo svoj prirastek, koliko skrbnejše in natančnejše mora gospodariti šele mali slovenski narod!

Temeljito je obdelano poglavje o padanju števila porodov. Po primeri z zapadnimi kulturami državami, v katerih povsod pada število porodov, ugotavlja pisatelj, da število porodov pada od leta do leta tudina — Slovenskem. Od leta 1901 do 1911 je padlo od 35-1% na 32-3%. Sicer je naravni prirastek, tedaj pereče vprašanje, ki neisproso zahteva od onih, ki so odgovorni za bodočnost naroda, resnega proučavanja in proti obrambe.

V poglavju o vplivu spolnih bolezni na plodovitost stoji, da so te bolezni resna nevarnost za naš narod; zlasti je veliko škodovala vojna in z vsemi sredstvi se bomo morali lotiti njihovega zatiranja. Kakšna pa je umrljivost dojenčkov na Slovenskem? Doslej smo bili o tem slabo poučeni, vso skrb smo prepuščali gosposki in redkim zasebnim dobrotnikom. Statistična tabela nam kaže to umrljivost po slovenskih deželah, okrajih in mestih in sicer ne preveč ugodno. Povprečje vseh narodov je 21-3%. Pisatelj pravi:

„Pravilno spoznanje in proučevanje vseh teh raznolikih vzrokov je za budočo jako potrebno, ker se bo le tako dalo odstraniti in izkoreniniti škodljive vplive.“

Naš ideal mora biti, da dosežemo tako nizek odstotek umrljivosti dojenčev, kakršnega imajo skandinavski narodi. Manjši smo ko Norvežani, manjši ko Švedi, tem bolj moramo skrbeti torej za svoj narodni kapital, za kapital, ki leži v novorojenih in dojenčkih. Še z večjo vnujo in z večjim veseljem moramo skrbeti za potomce, za dojenčke in otroke, kadar dosežemo toliko, da nam ne bo ropala tujina doraslih snov. Spoznanje, da ne vzgajamo svojih otrok za lačno Ameriko, za nemške rudokope, nam bo v spodbudo, da prej ko mogoče dosežemo ideal severnih narodov.“

Resna je slika o vplivih svetovne vojne. Koliko je narod izgubil svojih najboljših za razmnoževanje in gospodarsko najvažnejših članov v teh štirih letih? Številke še niso znane, a že do marca 1916. Tedaj pred 2 leti so cenili naših 15.440 vojni mrlincev. Do konca leta 1916 pa smo imeli tudi že približno 29.000 invalidov. Nadrobno razpravlja pisatelj o tem, kaj pomenja za nas vsak mrlič, vsak invalid, obširno pričeva zle posledice, ki jih bo imelo pomajanje moških; veliko žensk bo moralo — samevati. Pogled v bodočnost je mračen. Statistika kaže, da nam je že vojska prinesla velikanski deficit na po-

rodih. V nekaterih krajih je padlo število nad 50%. Vojska pa nam utegne prinesiti vsled spolnih bolezni, jetike, nepravne in nezadostne prehrane — telesno slabotno potomstvo. Pisatelj poudarja besedo „utegne“, kajti medicinska znanost ima sredstva, da reši narod in mu vrne zdravje, toda za to je en sam pogoj: ta sredstva je treba odločno uporabiti! Vlada, narodno zastopstvo, mesta in občine morajo v ta namen dati na razpolago svoje premoženje.

V zadnjem poglavju o socialnih-zdravstvenih nalogah nam pisatelj po vsej pravici očita dosedanjo lastno nemarnost, ko smo vso skrb za svoje narodno zdravje prepuščali samo centralnim oblasim, ki stoje izven naroda in so tuje našemu narodu. Ne bo in ne sme biti več drugače: O svojem zdravju naj odločuje narod sam! Nato so opisane naloge, ki jih imata pri nas narodni gospodar in socialni politik, glede narodne plodovitosti in naravnega prirastka o invalidih v ženskem vprašanju, o zboljšanju obrtnega reda in bolniških blagaj. Ogromno delo pa čaka socialnega medicinskega: boj proti spolnim boleznim; znižanje umrljivosti dojenčev, boj proti jetiki.

Naj se ustanovi slovenska centrala za zdravstvo našega naroda! Ljudsko zdravje bodi prvi zakon!

Pisatelj bo s svojo brošuro gotovo vzdrnil našo javnost in jo pripravil do resnega dela vseh narodovih slojev za dobro zdravje našega naroda.

Kultura.

„LUČ“, almanah slov.-hrv. katoliškega narodnega dijaštva. — Nekaj dni še in knjiga bo dotiskana. Priznati moramo, da bo presegalo delo pričakovani uspeh in da bo izvršeno v vsestransko zadovoljnost. Vse nekaj krepkejšega nam pravi mladina, ko pa je bilo ono pred leti. To niso nikakoršna rekla, niso besede o idealih, temveč so samozavestne, odločne misli, ki ne sklenejo nikamor, se ne bojijo nikogar. Izčišeni in preizkušeni stopajo mladi med nas, da nam jasno povedo božje in naše pravo. Njihova pot je ona, ki jo je pokazal njim in nam vsem naš veliki blagovestnik dr. Krek. Iz ljubezni in hvaležnosti so posvetili knjigo njemu in ji priložili obenem njegovo sliko. Umetnost pa, ki nam jo nudijo, je prosta konvencionalizma in kopnenje po dovršenosti je izraženo v njej.

Slovenska kakor hrvaška javnost se zanima zelo za almanah in naročila so obilna. Zato pa opozarjamo vse one, ki še knjige niso naročili, naj storijo to takoj; drugače se jim lahko dogodi, da se zapozneta naročila vsled preračunjenega števila izvodov ne bodo mogla več vpoštevati. Cena knjigi je mala, 3 K za dijake, za druge 6 K. Dijaki lahko pošljejo naročnino skupno, a naslovi naročnikov pa naj bodo poimenovali, ker knjige ne bo mogoče razposlati pred sklepom šol. leta. Naročila z denarjem vred sprejema: dr. Stjepan Markulin, odvjetnik, Zagreb, Kurečeva ulica broj 3. — Vsi na krov v delu za napredek naših misli in narodnega zedinjenja, naročite in širite „Luč“, da ne bo samo dijaška, temveč naša skupna last!

ZA NAŠE NARODNO GLEDALIŠČE! V jeseni se odpre, to stoji. Veliko igralcev in igralke je že pridobljenih. Ravnateljstvo se trudi da dobi najboljšo moči za dramo, opero in opereto. Literarni in gledališki strokovnjaki z vsi skrbnostjo sestavljajo repertoar, ki bo po večini domač, slovenski in svetovna dela. S hvaležnostjo moramo omenjati, da nam bratje Hrvati in Čehi ne pomagajo samo umetniško, ampak tudi z denarjem. Na Hrvaškem se je nabralo nad 100.000 K deležev in precej darov. Češka gledališča bodo priredila posebne predstave v korist slovenskega gledališča. In mi Slovenci sami? Podpisovanje 100 kronske deležev se vrši zadovoljivo, marsikje pa še nimajo krajevnega odbora. Gledališče pa je potrebno predvsem daril, da bo s tem lahko prosto razpolagalo, kajti stroški bodo ravno v začetku ogromni. Deleži pa tvorijo nedotakljivo glavnico. Če se našega narodnega gledališča spominjajo z darovi in deleži naši vojaki na frontah, naj to store rojaki doma, v prvi vrsti naši denarni zavodi. Vsak najmanjši dar pride prav. Zato povsod zbirke. Kamen do kamna — palača!

NARODNA UMETNOST. Kam so izginile naše lepe vezenine? Ali jih naše žene in dekleta še vežejo v obleke, prte in prtiče, brisače, prevlake za blazine, rjuhe? Nekdaj je bilo tako. „Bogato zbirko vezenin hrani deželni muzej v Ljubljani. Precej jih je tudi v zasebnih zbirkah, a mnogo se jih je časoma pogubilo in brezmišlno uničilo, največ pa jih je, žal, prešlo po dobičajskih prekupeh v tujino. Vse te vezenine so izvršile pridne roke naših vrlih žena in deklet v minulih dobi. Nekateri segajo v 16. stoletje“. Drugi narodi, zlasti Čehi in Hrvati imajo svoje vezenine že zbrane in začela se je nanovo cela domača obrt, ki izdeluje te umetnine. Pri Slovencih se je komaj sedaj lotil tega dela profesor Albert Sič. Ravno kar je izdal štiri zvezke načrtov in 121 vzorcev na 17 listih. Na teh listih so gorenske vezenine. Izdati misli 22 zvezkov v štirih delih, ki naj bi obsegali celo Kranjsko. Cena prvega zvezka je 2 K. Zbirajmo vezenine tudi ob obmejnih deželah. Slovensko ženstvo pa naj oživi to narodno umetnost.

NOVE KNJIGE. Dr. Anton Breclj: Jetiki — boji! 80 strani. Cena s poštnino 2 K 20 vin. Naroča se pri „Novi založbi“ v Ljubljani, Kongresni trg 19. — Dr. Alojz Zalokar: O ljudskem zdravju. — 80 strani. Cena 3 K 60 vin., s poštnino 4 K. Naroča se pri „Tiskovni zadrugi“ v Ljubljani, Sodna ulica 6. — Manica Komanova: Šopek samotarke. — Cena brošurani knjigi 3 K 20 vin., vezani 4 K 60 vin. — Naroča se pri Zvezni tiskarni, Ljubljana, Stari trg.

Drobne novice.

SLOVENSKO KATOLIŠKO LJUDSTVO, ORGANIZUJE SE TAKOJ V KRAJEVNIH ODBORIH S. L. S. Brez dobre armade ni zmage, brez dobre politične organizacije ne pridemo prav naglo do politične in gospodarske svobode. Zakaj se moramo organizirati? Per eden ni nič, vsi skupaj veselela, trdnjava nepremagljiva, jez neprodirljiva. Imamo tudi skupne naloge in skupne koristi, zato moramo skupaj! V boju za svojo srečnejšo bodočnost bomo imeli še hudih bojev. Vlada nam prepoveduje javna zborovanja, zato pa na tiem delajmo od človeka do človeka, od hiše do hiše, od vasi do vasi! Do jeseni naj bodo že povsod ustanovljeni krajevni odbori S. L. S.

Zaupniki so prejeli pravilnik in pristopnice. S pošteno in živahno agitacijo naj pridobijo čim več mišljenikov. Agitacije naj se poprimajo tudi naše žene in dekleta. Pomisljijo naj, da zbiramo veliko armado za uresničenje verskih, narodnih in demokratičnih načel in zahtev slovenskega ljudstva. Vsak somišljenik naj podpiše pristopnico, katero naj krajevni odbor skrbno shrani. Kjer morda niso dobili, ali pa so dobili premalo pristopnic, naj takoj pišejo „Tajništvu S. L. S.“ v Ljubljani. Prav tja naj takoj sporoče, za katero občino ali župnijo (za katere vasi) so ustanovili krajevni odbor, obenem naj naznanijo število somišljenikov, naslove zaupnikov in krajevnih odbornikov. Naša organizacija mora biti povsod izvedena do zadnjega moža, krajevni odborniki in zaupniki naj bodo možje razsodni, delavni, požrtvovalni, vredni in krepki vsled ljudskega zaupanja, v tesni zvezi z vrhovnim vodstvom stranke. Taka armada je zmagovita. Kdo bo porazil armado poštenega ljudstva, ki se v svoji notranjosti opira na božje resnico, pravico in pomoč?

KAJ BO Z NAŠO MLADINO PO MESTIH? Zadržala se je akcija, ki naj spravi več tisoč slovenskih otrok iz Goriške, Trsta, Istre, Ljubljane in industrijskih krajev Idrije, Jesenic, Zagorja ob Savi, Trbovelj in Hrastrnika na prehrano v gostoljubno Hrvatsko. Našo deco, ki jo je že nekaj tam, mislijo naseliti po županijah, ki mejijo na slovensko zemljo. Na Hrvaškem bodo hranili naše otroke do konca vojne. Imamo pa tudi dosti otrok, ki bi bili potrebni hrane in zraka na deželi vsaj po nekaj mesecev, morda čez poletje. Ali ne bi teh otrok mogli preživeti v slovenskih krajih? Morda osrednji odbor prevzame tudi to akcijo, ki bi gotovo prinesla precej uspeha. — Mišljiti pa moramo tudi pravočasno na prehrano naših srednješolcev v bodočem šolsk. letu. Vsled pomanjkanja hrane naši dijaki telesno in duševno pešajo. Za zdravje slovenske mladine smo v prvi vrsti odgovorni sami in zato nam ne sme biti nobena žuttev prevelika. Ne bo drugače, kakor da s prostovoljnimi zbirkami živijo po deželi zadostno založimo obe ljubljanski dijaški kuhinji. In še nekaj! V jeseni so odpro v Gorici tudi vse slovenske šole. Razdejana Goriška ne bo imela dovolj živil, na vladno preskrbo se ne moremo zanašati, tedaj zopet — pomagajmo preživeti goriško slovensko šolsko mladino! Zadržimo pa že v času.

Politika.

Tretja vladna skrb so Poljaki. Zunanji minister Burian je bil v Berlinu. Nemčija išče v poljskem vprašanju posebne koristi, zato sedaj tega vprašanja niso mogli rešiti v avstrijskem smislu. Ravno med džarskem vojaška sodna razprava proti več sto poljskim legionarjem, poljski državni poslanci pa v Krakovu sklenejo, da naj v interesu države takoj izgine sedanja avstrijska vlada. Četrta skrb — češko vprašanje — je pomirjena z imenovanjem niti deseterice dvornih svetnikov. Peta skrb — prehrana — bo odslej skrbela ministra, ne več samo predsednika, ki je pa še vedno ista oseba brez zalog in brez moči proti Madžarom. Šesta skrb — notranji red in mir ali cenzura in uprava — bo odslej v rokah policaja, sededa najvišjega avstrijskega policaja, — dosedanjega predsednika dunajske policije. Vsi policaji cele Avstrije so z njegovim imenovanjem gotovog počasnini in radevolje mu bodo vneto pomagali „urejevati“ in „pomirjevati“ vedno bolj nezadovoljne široke ljudske množice, ki so lačne kruha, miru in svobode.

Sedma in največja skrb vlade, nemških in madžarskih aneksionistov, pa je »jugoslovanska revolucija«. Prvič je to besedo pred cesarskim prestolom izrekel »rajniški pomenčenec Linhart — »Stajerc«. »Jugoslovanska revolucija« je napravila strašno razdejavanje v možganih gotovih poučenih krogov in listov. Dne 3. junaja se je vršil v Versailles nek posvet entente, za katerega smo na jugu izvedeli šele teden dni pozneje, tedaj časa dovolj za »revolucijo«. In napravilo so jo. Predno je korespondenčni urad raznesel prvo poročilo o tistem ententnem posvetu, že so dunajski »poučeni« krogi, ki po graškem »Arbeiterwille« ne morejo biti nič drugi kakor vlada, sama razburili nemško javnost z bombo: »Entente se uvrгла na Jugoslovane, nekaj jim bo obljubila...« In nemško in madžarsko narodno zastrupljeno časopisje je začelo pisati strašne uvodnike. In kaj je entente obljubila? Nič. Pač pa je v njenem imenu naš korespondenčni urad Čehom in Jugoslovonom obljubil samostojno državo, kar pa je v par dneh prekladal, ker entente je izrekla samo nekaj simpatij, in nobene obljube. Dovolj je bilo. Od sovraštva in pohlepa, ki po nadvladi zaslojleni Nemci in Madžari so bili »zrevolucionirani« vsled »jugoslovanstva«. To je bila jugoslovanska revolucija, ki je imela le to posledico, da so ta teden v Berlinu, Dunaju in Pešti zopet »reševali« jugoslovansko vprašanje. Zadnje vesti pravijo, da tega vprašanja ne bo mogoče rešiti pred poncem vojne.

Parlament, to je ljudstvo, je manj kakor vlada, to je ena oseba, vitez Seidler. Ljudstvo je že sklenilo sodbo čez tako vlado, toda kam se izgubila ta država, kdo jo je obsodil in kaznoval s takim krmarjem?

Katoliška bukvarna v LJUBLJANI

priporoča književna dela Nove Založbe:

Fran Levstik: Martin Krpan.

• • • • • S 13 risbami Hinka Smrekarja.

Ivan Cankar: Podobe iz sanj.

Jože Debevec: Vzori in boji.

Jadranska Banka

Podružnica LJUBLJANA.

Delniška glavnica: K 20.000.000
Rezerve: nad K 3.500.000

CENTRALA: Trst.
Podružnice:

Dubrovnik — Dunaj
Kotor — Metković
Opatija — Split
Šibenik — Zadar

Brzojavni naslov: JADRANSKA
Telefon štev. 257.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4%.
Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUJUJE IN PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razredne loterije.

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu-in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PREVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkvalitetneje.

Jetiki — boji!

Spisal: primarij Dr. A. Brečelj
Izdala: Nova založba v Ljubljani

Kmetska posojilnica ljublanske okolice v Ljubljani

obrestuje hranilne

vloge po čistih

4 1/4 %

brez odbitka

rentnega davka

Rezervni zaklad nad K 1.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana Francišanska ulica 6, Ljubljana
registr. zadruga z omejeno zavezo.

Letni zaključki

Tiskovine za šole, županstva
in urade. Najmodernejši
plakati in vabila za
shode in veselice

Najmodernejša uredba za tiskanje
listov, knjig, brošur, muzikalij itd.
Stereotipija - Litog afija

Zavarovanje na VIII. vojno posojilo.

C. kr. avstrijski zaklad za vdove in sirote,
zavarovalni oddelek.

Deželna poslovalnica v Ljubljani, Frančevo nabrežje 1,
sprejema

na temelju pogodbenega dogovora s c. kr. priv.
življensko zavarovalnico avstr. Feniks na Dunaju

zavarovanje na VII. vojno posojilo

pod najugodnejšimi pogoji.

Tako zavarovanje olajša vsakomur zajeetje VIII. voj-
nega posojila z malimi delnimi vplačili v daljši ali
krajši dobi. Premije se morejo plačati tudi z vojnimi
posojilom osmega in prejšnjih izdanj.

Pojasnili dajejo naše okrajne poslovalnice v Črnomlju,
Kamniku, Kočevju, Kranju, Krškem, Litiji, Ljubljani (Frančevo
nabrežje 1/1), Logatcu, Postojni, Radovljici in Rudolfovem in
naši pooblašeni zastopniki.

Priporočamo tvrdko Jos. Petelinca v Ljubljani.

Tovarniška zaloga šival-
nih strojev, njih posame-
znih delov, igel in olja,
ter potrebščin za šivilje
in družega galantarij-
skega blaga.

Šivalni stroji raznih sistemov
in oprem na razpolago, še ga-
rantirano staro blago.

Sv. Petra nasip 7. blizu frančiškan-
skega mostu, levo ob vodi, 3. hiša.

Nadomestilno

toaletno milo

parfimirano,
v elegantnih
kartonih, fino
opremljeno

Ducent 14 kron 40 vin.

Trgovci
večji popust.

Dobiva se pri tvrdki

Milan Hočevar, Ljubljana

Sv. Petra cesta št. 26.

Poljedelski stroji in orodje.

Ročni mlini za zdrob in moko

Cena: 1. vrsta kron 155.—
2. vrsta „ 115.—
Približna teža 15 kg.

Mlin se razpošilja (proti pla-
čilu v naprej ali pa poštne
povzetju) opremljen z zamah-
nim kolesom in lakiranim
vsiplnikom. Cena je mi-
nu — In sicer, za mlin
najboljše vrste K 155,—
za mlin nekoliko manj tr-
pežne vrste K 115.—
brez odbitka v tovarni.
Zaboj in poština račun se
posebej za lastno ceno. Mlin
najboljše vrste izdelan je iz najtrpežnejšega materiala in
se za kvaliteto, da naročnik prejme nepokvarjen mlin —
jamči. Moj ročni mlin izmelje najdrobnejšo moko.
Stroj se naroča pri tvrdki:

Znamka: „DAVOR“

D. Stucin, Dunaj 18. Bez.

Höfnegasse 4.

(Dopisuje se slovensko).

Poljedelski stroji in orodje.

Mlekarska Zveza

kupi po najvišji dovoljeni ceni
vsako množino mleka pod naj-
ugodnejšimi dobavnimi pogoji.

Dalje ima Mlekarska zveza v zalogi vse mlekarske
potrebščine, kakor tudi različne mlekarske izdelke,
zlasti razne vrste sira po primerni ceni.

GOSPODARSKA ZVEZA

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Stalna zaloga poljedelskih strojev:

motorjev, mlatilnic, viteljev, slamorezuč, reporeznic, brzoparilnikov, plugov, bran, čistilnikov itd.

Prodaja:

umetnih gnojil, kolon jalnega in specerijskega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga:

travnih in deteljnih semen, pese, korenja, repe.

Zaloga:

pristnega domačega in ogrskega vina, žganja itd.

Lastna izdelovalnica in prekaževalnica klobas. Lastna zeljarna.